

La reforma educativa de la LOE i el professorat

I. Novetats de la LOE en relació amb el professorat

Per Alberto del Pozo Ortiz
Subdirector general de gestió de personal docent
Departament d'Educació i Universitats

1. El títol tercer de la llei sobre el professorat

Per primera vegada, una llei orgànica educativa recull en un títol, el tercer, tot un conjunt de capítols dedicats al professorat, matèria que fins ara s'havia desenvolupat al llarg de les diferents lleis orgàniques de desenvolupament del dret a l'educació, barrejada amb altres matèries, curriculars i organitzatives, relacionades amb l'educació als centres docents. La LOE, per primer cop en totes les lleis orgàniques aprovades des de l'entrada en vigor de la Constitució, reuneix en aquest títol III sobre el professorat els següents capítols:

- Capítol I. Funcions del professorat
- Capítol II. Professorat dels diferents ensenyaments
- Capítol III. Formació del professorat
- Capítol IV. Reconeixement, suport i valoració del professorat

2. Novetats en les funcions atribuïdes al professorat

En relació amb l'article 56 de la LOCE, les principals novetats de les funcions atribuïdes al professorat que introdueix l'article 91.1 de la LOE són:

- Al mateix nivell que l'ensenyament de les diferents àrees, matèries i mòduls en què s'organitza el currículum, s'atribueix com a funció del professorat la programació d'aquestes unitats curriculars; amb aquesta atribució es ressalta, dintre de la tasca docent la programació i l'ensenyament de cada unitat en què s'estructura el currículum; s'amplia i completa així l'activitat lectiva del docent amb l'activitat prèvia de la programació dels diferents ensenyaments.
- S'afegeix, a les funcions enumerades en l'article 56 de la LOCE, l'avaluació del procés d'aprenentatge de l'alumnat, així com l'avaluació dels processos d'ensenyament.
- L'atribució directa de competència del professorat en l'orientació educativa, acadèmica i professional dels seus alumnes, no només en col·laboració amb els serveis d'orientació, tal com deia la LOCE. Aquesta orientació i suport en el procés educatiu es destaca, explícitament, en la funció de tutoria dels alumnes.
- Com a nova funció, s'atribueix al professorat l'atenció al desenvolupament intel·lectual, afectiu, psicomotriu, social i moral de l'alumnat.
- A més de la funció de promoure i participar en les activitats complementàries del centre, se li atribueix al professorat també la seva organització.
- La llei també atribueix al professorat la informació periòdica a les famílies sobre el procés d'aprenentatge dels seus fills i filles, així com l'orientació per a la seva cooperació en l'esmentat procés.

- Una altra funció atribuïda per la llei al professorat **és la participació en els plans d'avaluació** que determinin les administracions educatives o els propis centres docents.

Es mantenen la resta de funcions docents de la LOCE:

- L'ensenyament de les àrees, matèries i mòduls que tinguin encomanats.
- La tutoria dels alumnes i la direcció del seu aprenentatge.
- La contribució a mantenir en les activitats del centre un clima de respecte, de tolerància, de participació i de llibertat.
- La coordinació de les activitats docents, de gestió i de direcció que li siguin encomanades.
- La participació en l'activitat general del centre.
- Finalment, la investigació, l'experimentació i la millora contínua dels processos d'ensenyament.

La novetat final és que la llei assenyala, com a principi rector de les tasques docents que els "professors realitzaran les funcions expressades en l'apartat anterior sota el principi de col·laboració i treball en equip". Cal destacar aquesta orientació de l'activitat docent sotmesa al treball de l'equip docent, que ja apareix enumerada entre els factors que afavoreixen la qualitat educativa en el Capítol I del títol preliminar de la llei sobre els principis i finalitats de l'educació:

LOE, article 2.2: Los poderes públicos prestarán una atención prioritaria al conjunto de factores que favorecen la calidad de la enseñanza y, en especial, la cualificación y formación del profesorado, su trabajo en equipo, la dotación de recursos educativos, la investigación, la experimentación y la renovación educativa, el fomento de la lectura y el uso de bibliotecas, la autonomía pedagógica, organizativa y de gestión, la función directiva, la orientación educativa y profesional, la inspección educativa y la evaluación.

Al llarg de la llei, són freqüents les referències als equips docents, que es consoliden com a una unitat organitzativa dels centres, i al treball en equip i col·laboració del professorat que imparteix docència a un mateix grup d'alumnes o a un mateix curs:

LOE, article 28:

3. [...] Las Administraciones educativas regularán las actuaciones del equipo docente responsable de la evaluación [...]

5. Quienes promocionen sin haber superado todas las materias seguirán los programas de refuerzo que establezca el equipo docente y deberán superar las evaluaciones correspondientes a dichos programas de refuerzo [...]

LOE, article 119.3:

Los profesores participarán también en la toma de decisiones pedagógicas que corresponden al Claustro, a los órganos de coordinación docente y a los equipos de profesores que impartan clase en el mismo curso.

LOE, article 130.1:

Corresponde a las Administraciones educativas regular el funcionamiento de los órganos de coordinación docente y de orientación y potenciar los equipos de profesores que impartan clase en el mismo curso, así como la colaboración y el trabajo en equipo de los profesores que impartan clase a un mismo grupo de alumnos.

3. Requisits per impartir els diferents ensenyaments

Al llarg del Capítol 2 del títol III de la llei es recullen els requisits de titulació específica per a cada ensenyament i de formació pedagògica i didàctica que hauran d'acreditar els professors per a impartir el corresponent currículum.

3.1 Professorat d'educació infantil

A diferència de la LOCE, que només preveia per al primer cicle d'educació infantil "professionals amb la deguda qualificació per a prestar una atenció apropiada als nens d'aquesta edat", la LOE atribueix "l'atenció educativa directa" dels nens del primer cicle als "professionals que posseeixin el títol de mestre amb l'especialització en educació infantil o el títol de grau equivalent", i en el seu cas, als professionals "amb la deguda titulació", en lloc de "qualificació" com deia la LOCE. Passen, per tant, a primer terme els mestres d'educació infantil en aquest primer cicle, a qui, de fet, la llei atribueix la responsabilitat exclusiva de fer "l'elaboració i seguiment de la proposta pedagògica" mencionada a l'article 14.2 de la LOE.

La docència en el segon cicle de l'educació infantil s'atribueix, igual que en la LOGSE i la LOCE, als mestres "amb l'especialitat en educació infantil o el títol de grau equivalent", però a continuació la llei reconeix, com a novetat legal, la possibilitat que, en la pràctica habitual a les escoles, altres mestres d'altres especialitats puguin donar suport en aquest cicle:

LOE, article 92.2:

El segundo ciclo de educación infantil será impartido por profesoras con el título de Maestro y la especialidad en educación infantil o el título de Grado equivalente y podrán ser apoyados, en su labor docente, por maestros de otras especialidades cuando las enseñanzas impartidas lo requieran.

3.2 Professorat d'educació primària

La LOE presenta una novetat molt important, si comparem amb la línia que va inaugurar la LOGSE –que limitava, amb un corporativisme excessiu, la docència de l'educació primària als mestres–, ja que obre la competència per a impartir els ensenyaments d'educació primària a altres titulacions universitàries, habilitades a efectes de docència en determinades àrees:

LOE, article 93.1:

Para impartir las enseñanzas de educación primaria será necesario tener el título de Maestro de educación primaria o el título de Grado equivalente, sin perjuicio de la habilitación de otras titulaciones universitarias que, a efectos de docencia pudiera establecer el Gobierno para determinadas áreas, previa consulta a las Comunidades Autónomas.

Els mestres, a diferència d'altres titulats universitaris habilitats per a determinades àrees, "tindran competència en totes les àrees d'aquest nivell". Després d'establir aquest principi general sobre la competència dels mestres, la LOE, de la mateixa forma que van fer abans la LOGSE i la LOCE, reserva la música, l'educació física, els idiomes estrangers i altres ensenyaments que determini el Govern, després de consultar les comunitats autònomes, als mestres especialistes:

LOE, article 93.2:

La educación primaria será impartida por maestros, que tendrán competencia en todas las áreas de este nivel. La enseñanza de la música, de la educación física, de los idiomas extranjeros o de aquellas otras enseñanzas que determine el Gobierno, previa

consulta a las Comunidades Autónomas, serán impartidas por maestros con la especialización o cualificación correspondiente.

Per a l'ensenyament de determinades àrees la nova llei exigeix "l'especialització o qualificació corresponent", concepte que substitueix el que preveu la LOCE, "les especialitats dels mestres", sense que sigui fàcil deduir si aquest canvi terminològic tindrà alguna conseqüència organitzativa:

LOCE, article 19:

[...] aquellas otras enseñanzas que se determinen, serán impartidas por maestros con las especialidades correspondientes.

Sembla que el legislador hagi volgut recuperar la redacció de la LOGSE, afegint a la paraula "especialització" l'expressió "o qualificació":

LOGSE, article 16:

La educación primaria será impartida por maestros, que tendrán competencia en todas las áreas de este nivel. La enseñanza de la música, de la educación física, de los idiomas extranjeros o de aquellas enseñanzas que se determinen, serán impartidas por maestros con la especialización correspondiente.

La LOE introdueix una diferenciació entre "especialització" del que posseeix el títol de mestre (així, per exemple, a l'article 92.1: "professionals que posseeixin el títol de mestre amb l'especialització en educació infantil o el títol de grau equivalent") i "especialitat" reservada, normalment, a "les especialitats docents" de l'organització dels funcionaris en cossos docents, classificats segons les seves especialitats docents (LOE, disposicions addicionals 7.1, 12.1 i 13.1, entre d'altres).

"Especialització" és també el terme que utilitza l'article 154.3 per referir-se als funcionaris del cos d'inspecció educativa, si bé amb una especificació de les seves condicions, en l'article 154.2 molt més precisa, que podem entendre inclosa en el concepte aplicat als mestres:

LOE, article 154:

2. La estructura a la que se refiere el apartado anterior podrá organizarse sobre la base de los perfiles profesionales de los inspectores, entendidos en función de los criterios siguientes: titulaciones universitarias, cursos de formación en el ejercicio de la inspección, experiencia profesional en la docencia y experiencia en la propia inspección educativa.

3. En los procedimientos para la provisión de puestos de trabajo en la inspección educativa podrán tenerse en consideración las necesidades de las respectivas Administraciones educativas y podrá ser valorada como mérito la especialización de los aspirantes de acuerdo con las condiciones descritas en el apartado anterior.

"Qualificació", d'altra banda, és un concepte àmpliament esmentat a la LOE com a "qualificació professional" d'alumnes o professors, i lligat principalment a la formació inicial del professorat, i a la seva titulació i qualificació, que són les que garanteixen, de fet, la capacitat adequada del professorat per a les necessitats del sistema educatiu:

LOE, article 100.1:

La formación inicial del profesorado se ajustará a las necesidades de titulación y de cualificación requeridas por la ordenación general del sistema educativo. Su contenido garantizará la capacitación adecuada para afrontar los retos del sistema educativo y adaptar las enseñanzas a las nuevas necesidades formativas.

Per error del legislador, s'ha mantingut una disposició transitòria que feia referència a l'article 93.2 quan aquest tenia una redacció molt diferent de l'actual (no s'hi

especificaven les àrees de música, educació física ni els idiomes estrangers, i es deixava en mans del Govern la determinació de les àrees que requereixen una determinada especialitat o qualificació). Amb la redacció final de l'article 93.2 ha perdut tota justificació la disposició transitòria 13, buida de tot contingut transitori, des del moment en què el mateix articulat ja recull de manera definitiva la exigència de competència especialitzada en aquestes mateixes àrees:

LOE, disposició transitòria 13:

En tanto el Gobierno determine las enseñanzas a las que se refiere el artículo 93.2 de la presente Ley, la enseñanza de la música, de la educación física y de los idiomas extranjeros en educación primaria será impartida por maestros con la especialización correspondiente.

Molt més important, en aquest article 93.2 de la LOE és l'atribució competencial al Govern de l'Estat de la determinació d'altres àrees de l'educació primària reservades a mestres especialistes. Aquí podem assenyalar un dels pocs articles en què el text de la LOE és més restrictiu, competencialment, que la LOCE i la LOGSE, que no van atribuir aquesta competència a l'Estat, i de fet el Govern no ha regulat mai fins ara per Reial Decret la competència per impartir altres àrees diferents de les assenyalades a la mateixa llei:

LOCE, article 19:

La enseñanza de la música, de la educación física, de los idiomas extranjeros o de aquellas otras enseñanzas que se determinen, serán impartidas por maestros con las especialidades correspondientes.

3.3 Professorat d'educació secundària obligatòria i de batxillerat

No hi ha canvis significatius en els requisits generals de titulació per impartir l'educació secundària obligatòria i el batxillerat, llevat de l'exclusió del títol de doctor que no apareix esmentat, com fins ara, al costat de les titulacions de llicenciat, enginyer i arquitecte, que ara s'amplien al "títol de Grau equivalent" (LOE, article 94), en previsió de les noves titulacions universitàries segons els acords de Bolonya.

La nova llei preveu també l'habilitació d'altres titulacions "per a determinades àrees", sense cap referència a la formació professional, com han regulat aquesta matèria fins ara la LOCE i abans la LOGSE, i sense cap limitació pel que fa al nivell d'aquestes titulacions, que la LOCE i LOGSE concretaven en les titulacions d'enginyer tècnic, arquitecte tècnic i diplomad universitari:

LOE, article 94:

[...] la habilitación de otras titulaciones que, a efectos de docencia pudiera establecer el Gobierno para determinadas áreas, previa consulta a las Comunidades Autónomas.

LOCE, article 32:

En aquellas asignaturas que se determinen en virtud de su especial relación con la Formación Profesional, se establecerán las equivalencias de los títulos de Ingeniero Técnico, Arquitecto Técnico y Diplomado universitario, a efectos de la función docente.

L'esmentada habilitació d'altres titulacions, a efectes de docència, està necessàriament lligada a l'educació secundària obligatòria, des del moment en què la llei menciona explícitament "per a determinades àrees", que només poden referir-se a les matèries de l'ESO (tant en l'article 24.7 com en el 25.5 la llei denomina àrees a les matèries de l'ESO). En canvi, en el batxillerat mai no s'utilitza aquest concepte d'àrea com a sinònim de matèria. Quant a la formació professional, la disposició addicional

9.8 es refereix a les àrees o matèries de la formació professional, com a sinònims dels mòduls.

La innovació més important en relació amb els requisits específics per a impartir l'ESO i el batxillerat és la substitució del títol d'Especialització Didàctica establert per la LOCE per "la formació pedagògica i didàctica de nivell de postgrau", d'acord amb el previst a l'article 100 de la LOE:

LOCE, article 100.2:

Para ejercer la docencia en las diferentes enseñanzas reguladas en la presente Ley, será necesario estar en posesión de las titulaciones académicas correspondientes y tener la formación pedagógica y didáctica que el Gobierno establezca para cada enseñanza.

Una altra vegada la llei remet, sense cap limitació ni criteri legal, al Govern el desenvolupament d'aquesta matèria, i l'habilita per establir per a cada ensenyament la formació pedagògica i didàctica que consideri adequada, deslegalitzant totalment la regulació d'aquesta formació del professorat, la qual, com que no es pot considerar una titulació acadèmica ni professional, tal com l'article 149.1.30 de la Constitució atribueix a l'Estat, resulta molt dubtós que pugui considerar-se matèria bàsica.

Han desaparegut totes les condicions previstes en la LOCE sobre el títol d'Especialització Didàctica, a excepció dels convenis entre les administracions educatives i les universitats per organitzar els ensenyaments corresponents:

LOCE, article 58:

2. El título de Especialización Didáctica se obtendrá tras la superación de un período académico y otro de prácticas docentes.

3. El Gobierno regulará las condiciones de acceso a ambos períodos, así como los efectos del correspondiente título de Especialización Didáctica, y las demás condiciones para su obtención, expedición y homologación.

4. La aprobación del período académico habilitará a los titulados universitarios para poder realizar los ejercicios de acceso a la función pública docente y para poder ejercer como profesor en prácticas en centros privados.

5. Las universidades podrán organizar las enseñanzas del título de Especialización Didáctica, mediante los oportunos convenios con la correspondiente Administración educativa. Las universidades podrán incorporar a los planes de estudio de sus titulaciones oficiales las materias incluidas en el período académico de dicha titulación.

6. Finalizados los estudios universitarios correspondientes, los titulados podrán matricularse en el período académico del título de Especialización Didáctica, con el fin de obtener la habilitación a la que se refiere el apartado 4. Al efectuar la matrícula podrán solicitar la convalidación de aquellos créditos cursados con anterioridad. Las universidades acreditarán la superación de dicho período académico.

7. En el caso de las Enseñanzas de Formación Profesional, Artísticas y de Idiomas, los estudios requeridos para la obtención del título de Especialización Didáctica se adaptarán a las características de estas enseñanzas según lo que se establezca en la correspondiente normativa básica.

D'altra banda, la disposició transitòria vuitena declara els títols professionals d'Especialització Didàctica i el certificat de Qualificació Pedagògica i el d'Aptitud Pedagògica equivalents a la formació pedagògica establerta a l'article 100.2 de la LOE, "fins que es reguli per a cada ensenyament". També declara exempts d'aquest requisit els mestres i els llicenciats en Pedagogia, i com a novetat, afegeix els llicenciats en Psicopedagogia "i qui estigui en possessió de llicenciatura o titulació equivalent que inclogui formació pedagògica i didàctica".

En canvi, i a diferència del que ha estat regulat fins ara per la disposició addicional 4 de la LOGSE, no trobem en la LOE cap previsió al fet que es considerin equivalents una determinada experiència docent prèvia i la formació pedagògica i didàctica:

LOGSE, disposició addicional 4.5:

Asimismo, el Gobierno podrá determinar las circunstancias en las que la experiencia previa se considerará equivalente a la posesión del mencionado título profesional.

Una altra novetat important en relació amb la competència docent del professorat que imparteixi l'educació secundària obligatòria es troba en l'apartat 3 de l'article 26, dintre del títol I de la LOE, sobre l'ordenació dels ensenyaments: s'hi preveu que les administracions educatives "establiran les condicions que permetin als professors amb la deguda qualificació impartir, en els primers cursos de l'etapa, més d'una matèria al mateix grup d'alumnes."

S'anuncia aquí una mesura que permetrà ampliar la polivalència del professorat de l'ESO en la seva competència docent, sempre que reuneixin la "deguda qualificació". D'altra banda, els requisits "de formació o titulació" que hauran de complir els funcionaris docents per impartir ensenyaments relatius als primers cursos de l'etapa "corresponents a una altra especialitat" de la qual són titulars seran establerts per les administracions educatives:

LOE, disposició addicional 7.2:

Asimismo, las Administraciones educativas podrán establecer los requisitos de formación o titulación que deben cumplir los funcionarios de los cuerpos que imparten la educación secundaria obligatoria para impartir enseñanzas de los primeros cursos de esta etapa correspondientes a otra especialidad, de acuerdo con lo establecido en el apartado 3 del artículo 26.

Ens trobem, doncs, davant d'una excepció legal al principi d'especialitat docent dels funcionaris de carrera, però no davant una contradicció de la regla de qualitat educativa, en la mesura que s'exigeix al professorat en general reunir la deguda qualificació, que ja hem vist que és sinònim d'especialització, i en el cas particular dels funcionaris docents, se'ls exigeixen requisits de formació o titulació per impartir ensenyaments no atribuïts a la seva especialitat docent.

És, en definitiva, la primera vegada que la llei reconeix als funcionaris docents l'habilitació docent a partir de la seva formació o titulació, i s'atribueix la competència per establir els requisits específics a les administracions educatives.

Encara és més innovadora l'atribució al Govern de l'Estat, després de consultar les comunitats autònomes, la capacitat per "establir les condicions i els requisits" que permetin als funcionaris docents desenvolupar funcions docents en una etapa o ensenyament diferents dels assignats al seu cos. Dintre d'aquestes condicions i requisits la llei inclou, en la mateixa línia que en l'altre apartat, "la titulació, formació o experiència que es considerin necessàries":

LOE, disposició addicional 7.1:

El Gobierno, previa consulta a las Comunidades Autónomas, podrá establecer las condiciones y los requisitos para que los funcionarios pertenecientes a alguno de los cuerpos docentes recogidos en el apartado anterior puedan excepcionalmente desempeñar funciones en una etapa o, en su caso, enseñanza distintas de las asignadas a su cuerpo con carácter general. Para tal desempeño se determinará la titulación, formación o experiencia que se consideren necesarias.

Es trenca aquí obertament el “corporativisme” dels cossos docents com a unitats organitzatives impermeables en relació amb els ensenyaments que tenen atribuïts, classificació excessivament estanca des de la LOGSE. Malgrat el caràcter excepcional d'aquesta mesura, les limitacions imposades per la mateixa llei permeten concloure que es respecten les condicions mínimes de qualitat educativa, i que s'hi han previst suficients garanties legals del principi de capacitat i idoneïtat del professorat en el seu exercici professional, totalment allunyades de situacions ja superades de fa molt temps, com ara les “assignatures afins”, de nefast record encara per al professorat d'ensenyament secundari.

En la tramitació parlamentària ha caigut del text de la llei el “caràcter voluntari” de la impartició de més d'una matèria de l'ESO, per la qual cosa hauré d'esperar al desenvolupament reglamentari per comprovar les “condicions” en què s'implantarà aquesta novetat legal.

3.4 Professorat de formació professional

Per al professorat de formació professional es continuen exigint els mateixos requisits de titulació i formació que per a l'educació secundària obligatòria i el batxillerat, però ara la llei no preveu l'excepció en relació amb “la duració i continguts” del curs d'Especialització Didàctica per a determinades àrees i matèries de la formació professional, en concret per a les mateixes per a les quals estava prevista l'excepció del requisit de titulació superior (LOCE, article 33.1).

Per a determinats mòduls es preveu “l'habilitació d'altres titulacions que, a efectes de docència, estableixi el Govern, després de consultar les comunitats autònomes” (LOE, article 95.1).

Són substancials els canvis introduïts en la figura professional del “professor especialista de formació professional.” A diferència de la normativa regulada en la LOCE i en la LOGSE, la regulació del professor especialista presenta les novetats següents:

- a) La mesura es converteix en excepcional.
- b) Els professionals contractats com a especialistes no han de ser “necessàriament titulats”.
- c) El règim aplicable pot ser laboral o administratiu, mentre que en la normativa anterior només estava prevista la contractació administrativa.
- d) La norma no preveu el caràcter temporal de la contractació, per la qual cosa es pot deduir la possibilitat de contractació indefinida.
- e) La seva activitat docent s'ha de limitar a determinats mòduls de formació professional, sense que es prevegi, com passava abans, cap excepció que els permeti impartir ensenyaments en el batxillerat en matèries optatives relacionades amb la seva experiència professional.
- f) No hi ha cap referència en l'article 95.2 de la LOE als centres públics dependents de les administracions educatives i, per tant, cal considerar que tot l'article és d'aplicació a qualsevol centre docent, públic o privat.

3.5 Professorat d'ensenyaments artístics

Igual que fins ara, els requisits de titulació són els mateixos que s'han exigint per al professorat de l'educació secundària obligatòria, el batxillerat i la formació professional, incloent-hi l'habilitació, per a determinats mòduls, d'altres titulacions, amb la novetat prevista a l'article 96.1 de la LOE de “la intervenció educativa d'altres professionals en el cas dels ensenyaments d'arts plàstiques i disseny de grau mitjà i

de grau superior”, professionals que cal entendre identificats amb els professors especialistes a qui l'article 96.3 atribueix les mateixes característiques que en el cas de la formació professional.

Igual que la LOGSE, ara també es preveuen professors especialistes de nacionalitat estrangera per als ensenyaments artístics superiors, i es manté la figura del professor emèrit de la disposició addicional 16.7 de la LOGSE.

L'única novetat destacable en la regulació del professorat dels ensenyaments artístics superiors és l'habilitació al Govern per a incloure altres exigències per al professorat que les imparteixi:

LOE, article 96.2:

En la regulación de las enseñanzas artísticas superiores el Gobierno, previa consulta a las Comunidades Autónomas, podrá incluir otras exigencias para el profesorado que las asuma, derivadas de las condiciones de inserción de estas enseñanzas en el marco de la educación superior.

3.6 Professorat d'ensenyaments d'idiomes

La llei remet, per al professorat d'ensenyament d'idiomes, als mateixos requisits que s'exigeixen per impartir l'educació secundària obligatòria i el batxillerat, en lloc d'esmentar els dos cossos de funcionaris que tenen atribuïda la docència d'idiomes a les EOI, com va fer la LOCE en atribuir-la als cossos de catedràtics i professors d'EOI.

Però la LOE elimina tota referència a la possibilitat que imparteixin els ensenyaments d'idiomes professors d'altres cossos docents del nivell de secundària, tal com havien regulat la LOGSE i la LOCE:

LOGSE, disposició addicional 14 (segons redactat introduït per la LOPEG, no derogada per la LOCE):

Sin perjuicio de las atribuciones que cada cuerpo tiene establecidas y de los sistemas de movilidad específicos de cada uno de ellos, los funcionarios docentes a los que se refiere este apartado y los pertenecientes al Cuerpo de Profesores de Educación Secundaria podrán impartir enseñanzas de idiomas, indistintamente, en las Escuelas Oficiales de Idiomas o en los centros que impartan educación secundaria o formación profesional específica, en las condiciones que las Administraciones educativas establezcan.

LOCE, article 49:

Asimismo, podrán impartirlas profesoras de otros cuerpos docentes del mismo nivel y con la especialidad correspondiente en las condiciones establecidas en las normas vigentes.

Les condicions del professorat especialista de nacionalitat estrangera són les mateixes que per a la resta de professorat especialista de secundària: la llei planteja aquesta figura de manera excepcional, en règim laboral o administratiu, no necessàriament titulat i sense especificar, com era usual des de la LOGSE i la LOCE, una duració temporal del seu contracte, per la qual cosa podem deduir que la nova norma accepta la contractació permanent d'aquests professionals, tal com ja apareix a la disposició addicional 15.7 de la LOGSE, segons la redacció introduïda per la LOPEG.

3.7 Professorat d'ensenyaments esportius

Per primera vegada en una llei educativa es regulen els requisits per impartir docència en els ensenyaments esportius (article 98.1 LOE), pràcticament idèntics als que s'han

previst, en l'article 94, per al professorat que imparteixi l'educació secundària obligatòria i el batxillerat:

LOE, article 98.1:

1. Para ejercer la docencia en las enseñanzas deportivas será necesario estar en posesión del título de Licenciado, Ingeniero o Arquitecto, o el título de Grado correspondiente o titulación equivalente a efectos de docencia. Se requerirá asimismo la formación pedagógica y didáctica a la que se refiere el artículo 100 de esta Ley. El Gobierno habilitará otras titulaciones para la docencia en determinados módulos y bloques previa consulta a las Comunidades Autónomas.

L'apartat 2 d'aquest mateix article 98 també preveu la possibilitat excepcional de professors especialistes, no necessàriament titulats, per a determinades matèries.

3.8 Professorat d'educació de persones adultes

Com a regla general, es manté el mateix requisit de titulació exigida per als ensenyaments que condueixin a l'expedició d'una titulació acadèmica o professional, criteri establert a la LOGSE i mantingut, literalment, a la LOCE.

En canvi, la formació complementària per a impartir aquests ensenyaments resulta més imprecisa ("una formació adequada") que la de la LOCE ("la formació especialitzada necessària") i la de la LOGSE ("la formació didàctica necessària"):

LOGSE, article 54.2:

Las Administraciones educativas facilitarán a estos profesores la formación didáctica necesaria para responder a las necesidades de las personas adultas.

LOCE, article 55.2:

Las Administraciones educativas facilitarán a estos profesores la formación especializada necesaria para responder a las características de las personas adultas.

LOE, article 99:

Las Administraciones educativas facilitarán a estos profesores una formación adecuada para responder a las características de las personas adultas.

4. Formació del professorat

El Capítol 3 d'aquest mateix títol III de la LOE es dedica a la formació inicial i a la formació permanent del professorat dels centres públics i privats.

4.1 Formació inicial del professorat

Es manté el principi general ja establert a la LOGSE (article 56.1), en el sentit que "la formació inicial del professorat s'ajustarà a les necessitats de titulació i de qualificació requerides per l'ordenació general del sistema educatiu" (LOE, article 100.1).

Per si no ha quedat clar el principi d'especialització del professorat (ja hem vist com en diferents llocs del text legal es relacionen especialitat i qualificació, per exemple, articles 26.3, 93.2, 95.2, 96.3 i 4, 97.2, 98.2, entre d'altres) el principi de qualitat educativa lligat a la titulació i especialització dels professors que imparteixen els diferents ensenyaments es complementa amb la següent garantia de capacitació docent:

LOE, article 100.1:

Su contenido garantizará la capacitación adecuada para afrontar los retos del sistema educativo y adaptar las enseñanzas a las nuevas necesidades formativas.

També és una innovació la referència al sistema de graus i postgraus de l'espai europeu d'educació superior:

LOE, article 100.4:

La formación inicial del profesorado de las diferentes enseñanzas reguladas en la presente Ley se adaptará al sistema de grados y postgrados del espacio europeo de educación superior según lo que establezca la correspondiente normativa básica.

Una altra innovació es refereix a la incorporació a la docència en els centres públics: s'estableix la figura del tutor del professor durant el primer curs en què imparteix docència en centres públics, tal com el Departament d'Educació ja ha establert en el Decret 172/2005, de 23 d'agost (DOGC de 25.8.2005), avançant-se en un curs a l'entrada en vigor de la LOE:

LOE, article 101:

El primer curso de ejercicio de la docencia en centros públicos se desarrollará bajo la tutoría de profesores experimentados. El profesor tutor y el profesor en formación compartirán la responsabilidad sobre la programación de las enseñanzas de los alumnos de este último.

4.2 Formació permanent

La LOE recupera de la LOGSE la consideració de la formació permanent com "un dret i una obligació de tot el professorat i una responsabilitat de les Administracions i dels mateixos centres" (LOE, article 102.1 i LOGSE, article 56.2).

L'article 102 de la LOE reproduïx, pràcticament, quasi tot el que ja estava previst a la LOCE, llevat d'una referència a la inclusió en els programes de formació del professorat de "l'atenció educativa a la diversitat" i dels programes específics d'utilització de les tecnologies de la informació i la comunicació i de la formació en llengües estrangeres:

LOE, article 102.3:

Las Administraciones educativas promoverán la utilización de las tecnologías de la información y la comunicación y la formación en lenguas extranjeras de todo el profesorado, independientemente de su especialidad, estableciendo programas específicos de formación en este ámbito. Igualmente, les corresponde fomentar programas de investigación e innovación.

També és una novetat d'aquest article 102 l'obligació d'incloure "formació específica en matèria d'igualtat", d'acord amb el que preveu l'article 7 de la Llei orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de Mesures de Protecció Integral contra la Violència de Gènere.

En l'article 103, sobre la formació permanent del professorat dels centres públics, també es recuperen els continguts de l'article 56 de la LOGSE ("Los programas de formación permanente, deberán contemplar la adecuación de los conocimientos y métodos a la evolución de las ciencias y de las didácticas específicas, así como todos aquellos aspectos de coordinación, orientación, tutoría, atención educativa a la diversidad y organización encaminados a mejorar la calidad de la enseñanza y el funcionamiento de los centros."), amb la novetat d'atribuir al MEC, en col·laboració amb les comunitats autònomes, el fet d'afavorir "la movilidad internacional de los

docentes, los intercambios puesto a puesto y las estancias en otros países.”(article 103.2).

5. Reconeixement i suport al professorat

A més del principi explícit, no formalitzat en la LOCE, en el sentit que les administracions educatives “vetllaran perquè el professorat rebi el tracte, la consideració i el respecte adequats a la importància social de la seva tasca” (LOE, article 104.1), en el capítol 4 d’aquest títol III de la LOE, referent al reconeixement, suport i valoració del professorat, trobem una novetat legal sobre l’accés gratuït del professorat a les biblioteques i museus públics:

LOE, article 104.3:

Dada la exigencia de formación permanente del profesorado y la necesidad de actualización, innovación e investigación que acompaña a la función docente, el profesorado debidamente acreditado dispondrá de acceso gratuito a las bibliotecas y museos dependientes de los poderes públicos. Asimismo, podrán hacer uso de los servicios de préstamo de libros y otros materiales que ofrezcan dichas bibliotecas. A tal fin, los directores de los centros educativos facilitarán al profesorado la acreditación correspondiente.

D'altra banda, en l'article 105 es reproduïxen un conjunt de mesures per al professorat dels centres públics que ja havien estat previstes en la LOCE, article 62, amb les següents diferències entre les dues lleis:

- a) Les administracions educatives garantiran la deguda protecció i assistència jurídica al professorat dels centres públics i cobriran la seva responsabilitat civil, en relació amb els fets que es derivin del seu exercici professional (LOE, article 105.1), sense delimitar, com havia fet la LOCE, les derivades “de les seves funcions que, incloses en la programació general anual, es realitzin dintre o fora del recinte escolar” (LOCE, article 62.2).
- b) Les mesures per a millorar les condicions laborals del professorat dels centres públics contingudes en l'apartat 2 d'aquest mateix article 105 són molt semblants a les de l'article 62.1 de la LOCE, amb la novetat important que en la LOE es reconeix explícitament que no tenen caràcter de norma bàsica (segons la disposició final cinquena de la llei), i per aquest motiu les administracions educatives no tenen l'obligació de recollir-les en la seva normativa, i perd tota la força jurídica l'encapçalament d'aquest apartat 2: “Les administracions educatives, en relació amb el professorat dels centres públics, afavoriran...”.

En quatre ocasions es mantenen les mesures laborals ja previstes a la LOCE, tres d'elles literalment (el reconeixement de la funció tutorial mitjançant incentius econòmics i professionals, el reconeixement a l'especial dedicació del professorat al centre i als plans d'innovació educativa, també mitjançant incentius econòmics i professionals, i la reducció de jornada lectiva per als majors de 55 anys) i, en el cas de les llicències retribuïdes per estimular les activitats de formació i d'investigació i innovació educatives, la LOE afegeix la següent limitació “que reverteixin en benefici directe del mateix sistema educatiu.”

L'única novetat en relació amb la LOCE és el fet d'afegir a la llista de reconeixements del professorat el “del treball dels professors que imparteixin classes de la seva matèria en una llengua estrangera als centres bilingües” (LOE, article 105.2. c). I encara que no es digui explícitament, aquest nou reconeixement del professorat es pot

considerar econòmic i professional, de la mateixa forma que la resta de reconeixements continguts en aquest article.

Finalment, aquest article de la LOE suprimeix els “premis” previstos en la LOCE i destinats “a l’excel·lència i l’especial esforç del professorat en el seu exercici professional” (LOCE, article 62.1.d).

Els reconeixements del professorat previstos en aquest article s’han de posar en relació amb altres reconeixements inclosos a la LOE, com el reconeixement “personal i professional” dels directors avaluats positivament al final del seu mandat:

LOE, article 139.3:

Los directores serán evaluados al final de su mandato. Los que obtuvieren evaluación positiva, obtendrán un reconocimiento personal y profesional en los términos que establezcan las Administraciones educativas.

Reconeixement que comporta la percepció d’una part del complement retributiu al final del seu mandat:

LOE, article 139.4:

Los directores de los centros públicos que hayan ejercido su cargo con valoración positiva durante el periodo de tiempo que cada Administración educativa determine, mantendrán, mientras permanezcan en situación de activo, la percepción de una parte del complemento retributivo correspondiente en la proporción, condiciones y requisitos que determinen las Administraciones educativas.

Aquests reconeixements dels directors van lligats a l’avaluació positiva de la seva tasca, mentre que en els altres casos de reconeixements al professorat no apareix el requisit de l’avaluació positiva. En canvi, com veurem a continuació, la LOE ha introduït, de forma generalitzada, el concepte d’avaluació de la funció docent en els procediments de valoració del professorat que participa en els concursos de trasllats i de promoció a altres cossos docents dintre de la carrera docent, tant en la promoció a qualsevol cos del grup A com en l’accés als cossos de catedràtics i als d’inspectors d’educació.

6. La valoració del professorat

Malgrat el fet d’incloure la “valoració del professorat” en l’emplaçament d’aquest capítol 4 del títol III de la LOE, només es dedica l’article 106 a l’avaluació de la funció pública docent, desaprofitant l’ocasió de desenvolupar, de manera general, la valoració del professorat, tant dels centres públics com concertats.

Es mantenen els plans d’avaluació del professorat elaborats per les administracions educatives, ampliant ara la participació del professorat en els plans d’avaluació ja prevista en la LOCE a la participació de “la comunitat educativa i de la mateixa Administració”, i amb la precisió del caràcter públic d’aquests plans, que hauran d’incloure les finalitats i criteris precisos de la valoració i la forma de participació del professorat, de la comunitat educativa i de la mateixa Administració” (LOE, article 106.2).

També es manté l’avaluació voluntària del professorat dels centres públics, els resultats de la qual seran tinguts en compte de forma preferent en els concursos de trasllats i en la carrera docent, juntament amb les activitats de formació, investigació i innovació. És sorprenent que la LOE hagi atribuït aquesta preferència dels resultats de la valoració de la funció docent no només a la carrera docent, com ja havia fet la

LOCE, sinó també a la valoració dels mèrits dels concursos de trasllats, la qual cosa representarà una novetat molt important en el contingut dels barems dels concursos de provisió, fins ara dominats per la valoració dels serveis prestats com a funcionari docent, sense cap valoració dels resultats de l'avaluació de la funció docent.

En conseqüència, la disposició addicional sisena, apartat 3, recull aquesta novetat en regular els concursos de trasllat d'àmbit estatal, si bé sense atribuir-li el caràcter de mèrit preferent:

LOE, disposició addicional 6.3:

Estas convocatorias [...] incluirán un único baremo de méritos, entre los que se tendrán en cuenta los cursos de formación y perfeccionamiento superados, los méritos académicos y profesionales, la antigüedad, la pertenencia a alguno de los cuerpos de catedráticos, y la evaluación voluntaria de la función docente.

En la promoció als cossos de catedràtics, hi intervé "l'avaluació positiva de l'activitat docent", avaluació ja prevista en la LOCE, però la LOE afegeix, com a novetat important, aquesta avaluació positiva de l'activitat docent en la promoció entre els cossos dels grups B i A (LOE, disposició addicional 12.2 i 3).

L'avaluació positiva de l'ocupació de càrrecs directius ha estat considerada des de la LOPEG, de l'any 1995, com a mèrit docent en l'accés al cos d'inspectors d'educació (LOCE, disposició addicional 11.3 i LOE, disposició addicional 12.4), però ara la LOE generalitza aquesta avaluació de la funció docent a tots els procediments de promoció a un cos docent de grup superior, sigui el cos de professor d'ensenyament secundari, o qualsevol cos de catedràtics i també el cos d'inspectors d'educació.